

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Ülkemiz çamfıstığı üretiminin yarısının karşılandığı, İzmir – Bergama – Kozak Havzası çamfıstığı üretiminde, son yıllarda yaşanan *fıstık çamı ağaçlarındaki ibre kuruması ve buna bağlı verim düşüklüğü* ile yöre insanının mağduriyetinin giderilmesi ve çamfıstığına dayalı ihracat ve ekonomik kayıpların önlenmesi amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğün 104 ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını teklif ederiz.

Saygılarımızla.

İzmir Mv.
İzmir Mv.
İzmir Mv.

Dr. Ayhan Çarşak
İzmir Mv.
İzmir Mv.

Birgül AYMAN GÜLER
İzmir Milletvekili

Rahmi Asker Tüneli
İzmir Mv.
Asker Tüneli

Serdar Aksınper
İZMİR M.V.

A

Umut Gazi
İzmir Mv.
İzmir Mv.

Hülya Çiğ
Hülya Güven
İzmir Mv.

Mehmet Ali Susam
İzmir Mv.
İzmir Mv.

muhammed
M. Volkan Candıoğlu
Trabzon milletvekili

10 M. Rıza Yalçınkaya
Harman ÖREN
A. Nedret AKOVA

Q. köle mv.
Ali SARIBİTİ

Sartın MV. R. Y.
Manisa mv
Balıkesir mv.

2 GÜHAN GÜNDÜZİN
Namık Harutçer

Ankara mv.
Balıkesir mv.

R. T. J.

6 R. Kerim Özkan
BURSA mv

Doğan Aygün
Aydın mv.

18 P. Çakır
Vahap SEZER
Mersin mv.

Candan Yüceer
3 Tekirdağ mv

Dilek Aksoy
Diyarbakır mv

İhsan DEMİRÖZ
Bursa

Süleyman Çelebi
22 1st mv.

Güneş Kocaali mv.
24

Haluk Eyyüboğlu
23 İstanbul

GEREKÇE

Kozak Çamfıstığı Sorunu Araştırma Komisyonu Kurulması Önergesi

Bergama - Kozak Havzası'nda yetişen çamfıstığı, kalitesi ve lezzeti ile dünyada aranan bir *marka* değeridir. Türkiye'de çamfıstığı Türk Standartları Enstitüsü tarafından Kozak, Aydın, Maraş tipi olmak üzere üç sınıfa ayrılmış, "Kozak Tipi" yumuşak, iri ve dolgun gövdeli" olarak tanımlanmıştır.

Yüksek niteliğinin yanı sıra, çamfıstığının ülkemizdeki en geniş yayılış alanı ve en fazla üretimi, bu bölgede yapılmaktadır. Çamfıstığı, Kozak Havzası'ndaki 16 köy halkının, buna bağlı işletmelerde çalışan ve bu ürünün ticaretini yapan nüfusun ve Bergama - İzmir'in önemli gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

Dünyada çamfıstığı sürümü yılda 20.000 ton civarındadır; Türkiye'nin tahmini potansiyel üretimi ise 2.500 ton/yıl büyüklüğündedir. Türkiye dünya ticaretinde % 10 civarında bir paya sahiptir. Dünya çamfıstığı ticaretinde, 10.000 ton ile en büyük paya sahip olan Çin'in üretimindeki gerileme nedeniyle, Türkiye'nin ağırlığı artmıştır. Zaten yüksek fiyatlı bir tarım ürünü olan çamfıstığında fiyatlar daha da yükselmiş, 20 avro/kg olan fiyat 40 avro/kg düzeyine çıkmıştır.

Çamfıstığı ve bunun Kozak tipi, marka değerine sahip olmasına karşın, TÜİK sınıflandırmasında Antep fıstığı içinde değerlendirilerek kendi başına ele alınmamaktadır. Tarım Bakanlığı, kozalakları Kasım ayından Temmuz ayına kadar yerde bırakan üretim sürecine son verilmesini sağlayacak mekanizasyon konusuna ilgi göstermemiştir. Ağaç dikimi ve çamfıstığı üretimi için özgün geliştirme - izleme merkezleri kurulmamıştır. Bu genel ilgisizlik, şimdi karşılaşılan verim düşüklüğü sorununun yakıcı bir hale dönüşmesini kolaylaştırmış görünmektedir.

Son yıllarda fıstık çamı ibrelerindeki kuruma ve buna bağlı verim düşüklüğü, önümüzdeki dört yılda dünya pazarındaki bu rüzgardan yararlanmak bir yana, yörede iktisadi ve toplumsal mağduriyetler yaşanacağını göstermektedir. Geçimini çamfıstığı üretiminden sağlayan ve bunun dışında geçim kaynağı olmayan yurttaşlar, kozalak fabrikalarının kapanmaya zorlanmasıyla üretim ve ticaret işletmeleri, önemli sorunlarla karşı karşıya kalmış bulunmaktadır.

Kozak Havzası fıstık çamlarındaki ibre kurumaları ve verim düşüklüğü, 2005 yılından beri giderek yükselen bir sorundur. Sorun, geçen yedi yıl boyunca, sorunun boyutlarına uygun bir ilgi ve derinlikle ele alınmamıştır. Bu durum, hem yöreyi hem ülke ekonomisini zarara uğratmaktadır.

Üreticilerin kişisel çabalarıyla kurulan ilişkiler sonunda İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Çevre Mühendisliği Fakültesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Mühendisliği Fakültesi öğretim üyeleri tarafından yapılan araştırmalar, sorunun nedenine ilişkin net sonuçlara varamamışlardır. Araştırma ve incelemelerde, yaşanan kayıp ve verim düşüklüğünde (1) ekolojik faktörlerin, (2) çiçeklenme ve dölleme dönemindeki sıcaklık değerlerinin, (3) rüzgar hızının, (4) böcek ve mantarların, (5) hava kirliliğinin, (6) yanlış – sık ağaç ekiminin etkili olabileceği belirtilmiştir. Ulaşılan sonuçlar, nedenleri tam bir açıklıkla ifade etmekten uzak kalmış durumdadır. Dolayısıyla uzmanlar, soruna karşı ne tür önlemler alınabileceği konusunda yol gösterici olamamaktadır.

Yörede, diğer üretici ülkeler olan İspanya ve Yunanistan'da da benzer sorunlar yaşandığı bilgisi söylenti olarak dolaşmakta, başka bir söylenti ise bunun gerçek olmadığı iddiasını ileri sürmektedir.

- (1) Sorun, üretimde yaşanan düşüşlerle yıldan yıla büyüyerek devam etmekte, önümüzdeki dört yılda daha da büyüyecek görünmektedir. Verim düşüklüğünün nedenlerini belirlemek ve gerekli önlemlerin alınması sağlamak gerekmektedir.
- (2) Verim düşüklüğü sorununun başka üretici ülkelerde yaşanıp yaşanmadığı, yaşanıyorsa özelliklerinin ne olduğu, başka ülkelere ne tür çalışmalar yürütüldüğü bilgisi doğrudan ve doğru bir biçimde edinilmelidir.
- (3) Çamfıstığının mikro klima özelliklerinde kendine özgü koşullarda yetişen bir ürün olması, yetiştiği toprağı, havayı, suyu, rüzgarı vb. pek çok etkeni seçmesi, konu üzerinde çok geniş ve kapsamlı çalışmayı zorunlu kılmaktadır.
- (4) Türkiye çamfıstığı üretiminin merkezi olan Kozak Havzası, ağır sanayi tesislerinin kurulu bulunduğu Aliğa'nın yakınında bulunmakta ve buradan gelen hava kirliliğine maruz kalmaktadır. Yine bölgede yoğun bir şekilde faaliyeti sürdürülen madencilik çalışmaları ve buna bağlı çevre kirlilikleri de soruna kaynaklık eden nedenler arasında sayılmaktadır.

Genel görüş, sorunun "ekolojik değişiklik ve çevre sorunları"ndan kaynaklandığı yönündedir. Üreticiler, bu kadar geniş bir "neden" in sorunun çözümüne yardımcı olmadığı görüşündedir. Başka bir deyişle "ekolojik değişiklik" için kendi ellerinden bir şey gelmemekte, "çevre sorunları"nın çözümünün de kendi ellerinde olmadığını belirtmektedir. Bu, üretici için çaresizlik noktasıdır. Eğer sorun bu ise, kapsamını ve kaynaklarının – madenler, barajlar, küresel ısınma, vb.,- net biçimde belirlenmesi, köylünün zararının giderilmesi ve üreticiye başka seçenekler gösterilmesi için bir kamu planlaması yapılması gerekmektedir. Eğer sorun bu değil de, doğrudan çam fıstığı üretimiyle ilgili değişkenlerden kaynaklanıyorsa, bu durumda tarımsal uzmanlık bilgileriyle kuruluşlarının harekete geçirilmesi sağlanmalıdır.

- (5) amfistığının ülke ekonomisine katkısını artırmak için üretim, işleme ve ticaret sisteminin geliştirilmesi; bunun için gerekli tarımsal bilginin yanı sıra mekanizasyonun yaratılıp yaygınlaştırılması; uygun örgütlenme tipleri belirlenerek bunların kurulması bakımından gerekli önlemler alınmalıdır.

Üreticilerin ya da yerel yöneticilerin, tüm bu etkenlerin araştırılacağı bir çalışmayı yürütmeleri olanaksızdır. Konuya, kamu otoritesinin ve gücünün çok yönlü yaklaşımının sağlanması gerekmektedir. Özellikle iklim değişikliği temelinde; Kozak Havzası'na düşen yağmur oranları, sıcaklık ve rüzgarların ölçülebileceği istasyonların kurulması ve buna benzer ciddi donanımları gerektiren çalışmalar, kamu yetkisi ve gücü ile mümkün olabilecektir.

Ortada araştırılması ve yanıtlanması gereken pek çok soru ve çözüme kavuşturulması gereken büyük bir sorun bulunmaktadır. lke - bölge insanının ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel değerlerinin korunması için Anayasanın 98 ve İçtüzüğün 104 ce 105. Maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılması yaşamsal bir önem taşımaktadır.

ÖZET GEREKÇE

Bergama - Kozak Havzası'nda yetişen çamfıstığı, kalitesi ve lezzeti ile dünyada aranan bir *marka* değeridir. Türkiye'de çamfıstığı Türk Standartları Enstitüsü tarafından Kozak, Aydın, Maraş tipi olmak üzere üç sınıfa ayrılmış, "Kozak Tipi" yumuşak, iri ve dolgun gövdeli" olarak tanımlanmıştır.

Dünyada çamfıstığı sürümü yılda 20.000 ton civarındadır; Türkiye'nin tahmini potansiyel üretimi ise 2.500 ton/yıl büyüklüğündedir. Türkiye dünya ticaretinde % 10 civarında bir paya sahiptir. Dünya çamfıstığı ticaretinde, 10.000 ton ile en büyük paya sahip olan Çin'in üretimindeki gerileme nedeniyle, Türkiye'nin ağırlığı artmıştır. Zaten yüksek fiyatlı bir tarım ürünü olan çamfıstığında fiyatlar daha da yükselmiş, 20 avro/kg olan fiyat 40 avro/kg düzeyine çıkmıştır.

Kozak Havzası fıstık çamlarındaki ibre kurumaları ve verim düşüklüğü, 2005 yılından beri giderek yükselen bir sorundur. Sorun, geçen yedi yıl boyunca, sorunun boyutlarına uygun bir ilgi ve derinlikle ele alınmamıştır. Bu durum, hem yöreyi hem ülke ekonomisini zarara uğratmaktadır.

Araştırma ve incelemelerde, yaşanan kayıp ve verim düşüklüğünde (1) ekolojik faktörlerin, (2) çiçeklenme ve dölleme dönemindeki sıcaklık değerlerinin, (3) rüzgar hızının, (4) böcek ve mantarların, (5) hava kirliliğinin, (6) yanlış –sık ağaç ekiminin etkili olabileceği belirtilmiştir. Ulaşılan sonuçlar, nedenleri tam bir açıklıkla ifade etmekten uzak kalmış durumdadır. Dolayısıyla uzmanlar, soruna karşı ne tür önlemler alınabileceği konusunda yol gösterici olamamaktadır.

- (1) Sorun, üretimde yaşanan düşüşlerle yıldan yıla büyüyerek devam etmekte, önümüzdeki dört yılda daha da büyüyecek görünmektedir. Verim düşüklüğünün nedenlerini belirlemek ve gerekli önlemlerin alınması sağlamak gerekmektedir.
- (2) Verim düşüklüğü sorununun başka üretici ülkelerde yaşanıp yaşanmadığı, yaşanıyorsa özelliklerinin ne olduğu, başka ülkelere ne tür çalışmalar yürütüldüğü bilgisi doğrudan ve doğru bir biçimde edinilmelidir.
- (3) Çamfıstığının mikro klima özelliklerinde kendine özgü koşullarda yetişen bir ürün olması, yetiştiği toprağı, havayı, suyu, rüzgarı vb. pek çok etkeni seçmesi, konu üzerinde çok geniş ve kapsamlı çalışmayı zorunlu kılmaktadır.
- (4) Türkiye çamfıstığı üretiminin merkezi olan Kozak Havzası, ağır sanayi tesislerinin kurulu bulunduğu Aliağa'nın yakınında bulunmakta ve buradan gelen hava kirliliğine maruz kalmaktadır. Yine bölgede yoğun bir şekilde faaliyeti sürdürülen madencilik çalışmaları ve buna bağlı çevre kirlilikleri de soruna kaynaklık eden nedenler arasında sayılmaktadır.

Genel görüş, sorunun "ekolojik değişiklik ve çevre sorunları"ndan kaynaklandığı yönündedir. Başka bir deyişle "ekolojik değişiklik" için kendi ellerinden bir şey

gelmemekte, “çevre sorunları”nın çözümünün de kendi ellerinde olmadığını belirtmektedir. Bu, üretici için çaresizlik noktasıdır. Eğer sorun bu ise, kapsamını ve kaynaklarının – madenler, barajlar, küresel ısınma, vb.,- net biçimde belirlenmesi, köylünün zararının giderilmesi ve üreticiye başka seçenekler gösterilmesi için bir kamu planlaması yapılması gerekmektedir.

- (5) Çamfıstığının ülke ekonomisine katkısını artırmak için üretim, işleme ve ticaret sisteminin geliştirilmesi; bunun için gerekli tarımsal bilginin yanı sıra mekanizasyonun yaratılıp yaygınlaştırılması; uygun örgütlenme tipleri belirlenerek bunların kurulması bakımından gerekli önlemler alınmalıdır.

Üreticilerin ya da yerel yöneticilerin, tüm bu etkenlerin araştırılacağı bir çalışmayı yürütmeleri olanaksızdır. Konuya, kamu otoritesinin ve gücünün çok yönlü yaklaşımının sağlanması gerekmektedir. Özellikle iklim değişikliği temelinde; Kozak Havzası’na düşen yağmur oranları, sıcaklık ve rüzgarların ölçülebileceği istasyonların kurulması ve buna benzer ciddi donanımları gerektiren çalışmalar, kamu yetkisi ve gücü ile mümkün olabilecektir.

Ortada araştırılması ve yanıtlanması gereken pek çok soru ve çözüme kavuşturulması gereken büyük bir sorun bulunmaktadır. Ülke - bölge insanının ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel değerlerinin korunması için Anayasanın 98 ve İçtüzüğü’nün 104 ve 105. Maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılması yaşamsal bir önem taşımaktadır.